

Sammendrag:

Virksomheter av økte satser for gebyr og forenklet forelegg på lovlydighet i trafikken

Satsene for gebyr og forenklet forelegg for trafikkforseelser er økt flere ganger de siste 10 år. Denne rapporten presenterer en undersøkelse av virkninger av disse økningene på lovlydighet i trafikken. Undersøkelsen er begrenset til overholdelse av fartsgrenser og føreres bruk av bilbelter. Dette er de to eneste bestemmelser i vegtrafikkloven der det finnes brukbare opplysninger om lovlydigheten tilbake til 1995 (fart) eller 1979 (bilbelter).

Flere ulike datakilder er benyttet for å si noe om virkninger av økte satser for gebyr og forenklet forelegg. Intervjuundersøkelser utført i perioden 1998-2002 tyder på at trafikantene har gode kunnskaper om satsene for forenklet forelegg for fartsovertredelser. Trafikantenes selvrapporterte overholdelse av fartsgrensene endret seg ikke nevneverdig i perioden 1998-2002.

Data om fart fra Statens vegvesens nivå-1 tellepunkter for trafikk tyder på at andelen overtredelser har økt etter 1995. Analyse av disse dataene tyder ikke på at økte satser for forenklete forelegg bedrer overholdelsen av fartsgrensene.

Tilsvarende data fra punkter der automatisk fartskontroll (ATK) har vært i drift siden 1995 viser derimot en tendens til at andelen fartsovertredere går ned når satsene for forenklet forelegg går opp. Resultatene av analysene er ikke statistisk signifikante på 5% nivå, men tyder likevel på at økte satser for forenklet forelegg kan ha økt lovlydigheten i ATK-punkter.

Disse tilsynelatende motstridende resultatene kan trolig forklares med at strengere sanksjoner (økte satser for forelegg) bedrer lovlydigheten hvis oppdagelsesrisikoen ved lovbrudd er høy, men ikke nødvendigvis har en slik virkning hvis oppdagelsesrisikoen er lav. Generelt er oppdagelsesrisikoen ved fartsovertredelser lav, og viser en synkende tendens etter 1995.

Analyser tyder på at økte satser for gebyr for manglende bruk av bilbelter medfører økt bruk av bilbelter, spesielt i tettsteder. En annen medvirkende faktor til økt bruk av bilbelter, kan være at Statens vegvesen de siste årene har økt sine bilbeltekontroller og gjennomført kampanjer for beltebruk.

Rapporten tyder på at politiet prioriterer innsats mot lovbrudd der satsene for forenklet forelegg har økt mest. Det er ikke noe som tyder på at politiet har nedprioritert kontroll av slike lovbrudd.

Rapporten inneholder også en internasjonal sammenligning av satser for forenklet forelegg for trafikkforseelser. Sammenligningen viser at disse satsene er høyere i Norge enn i andre land.